

KURASJE

INDHOLD

Leder	1
Marx' »an-sich« klassebegreb	3
I. Varebegrebet	5
II. Værdi og bytteværdi	8
III. Arbejdsværditeori og pristeori	10
IV. Samfundsmæssige produktionsforhold	12
V. Merarbejdet	12
VI. Begreberne produktivt og uproductivt arbejde	15
VII. Indkomst og klasse	21
VIII. Den »gamle middelklasse«	26
IX. Managementgruppen	30
X. Den »nye middelklasse«	33
XI. Konklusion	34
Psykologens rolle i det kapitalistiske samfund	39
Produktionsforhold	47
Kapitalismens sociale konsolidering	59
Boganmeldelse	67

2. OPLAG – 1973

Medarbejdere:

Flemming Bahner, Tage Bild, Kjell Björfors, Jens Brinch, Lisbeth Brinch, Bente Enevoldsen, Jan Bo Hansen, Ole Henriksen, Leo Jensen, Tyge Kjær, Bolette Munch-Petersen, Thorkild Nielsen, Susanne Possing, Jens Qvortrup, Dorrit Schmidt, Kjeld Schmidt, Peter Søndergaard, Eskil Tybirk m.fl.

Red. slut 7.7.71. Udsendt 30.9.71.

Leder

HERFRA HVOR VI STÅR . . .

For mange, mange år siden og efter en lang periode med våbenkrig blev den sidste hitlersoldat klædt af og indsat i rigtigt civilt tøj.

Og efter denne symbolske handling erklæredes nationalsocialismen for død, og dens forbrydelser for historiske.

Men kort tid efter afløstes den lige afsluttede varmkrig af en officiel koldkrig, som skulle blive et vigtigt led og en del af de vestlige samfunds rekonstruktion.

De ideologiske afdelinger i de gamle og nyoprettede organisationer rykkede ud i fremskudte positioner, og hvad var vel mere hensigtsmæssigt for de vestlige ideologer end at slå den lige afsluttede nationalsocialisme i hartkorn med den nye trussel, kommunismen, under betegnelsen »de totalitære diktaturer« samtidig med, at man til de vestlige samfunds interne brug lancerede tesen om ideologernes død.

Men ved at lancere ideologernes død fik tesen selv en samfundsmæssig funktion, nemlig som del af afstivnings- og rekonstruktionspolitikken i de kapitalistiske samfund, og den blev derved selv talsmand for bestemte tilstande, og dermed en vigtig del af disse tilstandes ideologi.

Talrige var de »kapitalens filosoffer« som sammenkaldte masseopbud og frie organisationsforbund til ideologernes ligfølge.

I ligfølget sås også nultidsforsker Arne Sørensens:

»Der er ingen tvivl om det: de store vækkelses tid er forbi. Her rammes alle lige fra marxister til Indre Mission af samme skæbne. Ovre i Århus sidder en af de teologiske professorer – Lindhardt – og laver sociologiske analyser af Indre Mission, og han siger veloplagt til hvem der vil høre på ham: »Jeg dissekerer lig«. Og en anden Århus-professor, Th. Geiger, har jo allerede forlængst udstrakt den analyse [dissektion] til de politiske partier og ideer.«¹

Mange andre ligestillede »liberale« tog verbal del i denne først og fremmest på hjemmefronten udkæmpede ideologiske krig, idet de stillede sig til rådighed for den herskende orden og undskyldte deres stillingtagen under indtrykket af den »kommunistiske trussel«.

Disse mennesker fik dermed af de kapitalistiske samfund tildelt roller som antiideologiske pionerer, og de lagde grundstenen og den nødvendige betingelse for den senere mere udviklede

1. *Information*, 6. august – 1949.

og falske integrations- og samarbejdsideologi, som søges virkeliggjort af de i administrationen, erhvervslivet, universiteter, m.v. udsivede koldkrigsponerer.

Samarbejdsideologien eller den *korporative ideologi*, som den også kaldes, søgtes fremmet ved verbale og institutionelle tågesløv over de i samfundene indbyggede og modstridende kræfter, heriblandt klassemodsætningerne. Colombusægget skulle være teknokraternes saglige kompromiser, som skulle afløse tidligere tiders samfundsskadelige konflikter.

Knap 10 år senere fik man en prøve på denne falske ideologi-nihilisme, og dette i form af en rigtig videnskabelig undersøgelse.

Reaktionen var positiv – set fra kapitalens højhus. Antiideologerne havde tjent deres herre godt.

Undersøgelsen, som skulle kortlægge det danske samfunds sociale lagdeling og mobilitetsmønstre (bemærk de »værdifrie« begreber), nåede efter at have konstateret, at det er den almindelige opfattelse, at der *er* klasseforskelle i Danmark frem til følgende delkonklusion:

»Besvarelserne af nogle spørgsmål i skemaet, som var formuleret i retning af de marxistiske tanker om klassemønstret, afslørede klart, at der hersker almindeligt ukendskab til eller modvilje mod den marxistiske ideologi på dette område.

Man kan næppe hævde, at der gjorde sig nogen klassekampindstilling gældende hos svarpersonerne, blot fordi de gav udtryk for den opfattelse, at der faktisk er klassekonflikter i det danske samfund; men kampviljen er nok til stede hos dem, der fremsatte denne mening under anvendelsen af forskellige aggressive udtryk. Den aggressive gruppe udgjorde ca. 5% af de undersøgte i 1953/54, og dette svarer i hvert fald meget godt til, at de kommunistiske stemmer ved septembervalget i 1953 udgjorde 4% af samtlige vælgere. [...] Marxistiske udtryk som *bourgeoisiet*, *kapitalisterne*, *proletariatet* m.v. syntes ikke at være i høj kurs. [...] Ordet »proletariat« anvendtes af mindre end 1% af hele det adspurgte udvalgte af befolkningen.»²

Dette og andre ikke mindre opmuntrende forskningsresultater var selvfølgelig tilfredsstillende for de styrende og besiddende i det kapitalistiske Danmark, hvor de der troede på »klassekampdogmet« blot var en forsvindende lille minoritet af aggressive individer.

Antiideologerne havde derfor tilsyneladende vundet slaget.

I de følgende år udbyggedes den korporative ideologis spidsfindigheder på baggrund

2. Kaare Svalastoga og Preben Wolf: Social rang og mobilitet, København 1962. Side 84–85. Undersøgelsen stammer fra 1953, første gang offentliggjort i 1958.

af, at en stadig strøm af nye »samarbejdsinstitutioner« skulle indlemmes i ideologiens forklaringsstruktur, hvor også det nye TV-fokus, gjorde sit til, at det sagligt pragmatiske røgslør blev tættere.

På arbejdspladserne foregik samarbejdet naturligvis kun på arbejdsgivernes betingelser, hvilket for den enkelte arbejder betød solidaritet med virksomhedens profitinteresser, og kun solidaritet med de andre arbejdere i det omfang arbejdsprocesserne krævede det. De korporative institutioner havde udviklet et effektivt net af sanktioner, som trådte i kraft ved aktive anslag mod denne orden.

Tiltroen til samarbejdsideologien var stigen på såvel nationalt som internationalt niveau i den kapitalistiske verden. Apologeten Arne Sørensens udtrykker det således:

»Først efter den anden verdenskrig antog forretningsledere, arbejdere og landmænd de sunde kompromisser som deres grundlæggende filosofi. Og jeg vil med al respekt hævde, at disse »grå mænd« endnu ikke er klar over deres nye politiske filosofis storhed. Denne filosofi har endnu ikke noget navn. [...] Men når de bliver tilstrækkeligt klare over storheden i det, de udretter, kan de skabe store visioner om praktiske forbedringer af den verden, vi allerede lever i.«³

I 1968/69 begyndte der at gå hul på bylden, og mange tidligere omtågede blev klar over, at den antiideologiske samarbejdsideologi var et udtryk for en samfundsmæssig falsk og tvangsmæssig bevidsthed, påtvinget af det korporative samfunds vidtforgreneede institutioner.

Studenter- og arbejderbevægelserne blev den konkrete manifestation af den officielle løgn.⁴

Men »kapitalens filosoffer« reagerede omgående på »idyllens sammenbrud«. Aldrig så snart var de første studenter- og arbejderbevægelser under udvikling, førend integrations- og samarbejdsideologier på ny satte sig deres gamle mål fra rekonstruktionsperioden: *tilsløre klassemødsætningerne*. I modsætning til rekonstruktionsperioden kunne ideologerne støtte sig til de officielle studenter- og arbejderorganisationer, som for alvor afslørede sig som saglighedens, som integrationens og som de »sunde kompromisers« små grå mænd.

(fortsættes side 58)

3. Information, 9. marts – 1963.

4. KURASJE har i sine foregående numre behandlet arbejder- og studenterbevægelserne; vi henviser derfor til: KURASJE nr. 1: Om den værdifri forskningsværdi for kapitalen, militæret og den politiske styring; og KURASJE nr. 2/3: Kampen om lønarbejdet.

bestemme det dominerende niveau, nemlig som det niveau, der sikrer delarbejdets underordning under totalarbejdet.

Vor sidste bemærkning til Balibar skal gælde den undersøgelsesmetode, han foreslår anvendt ved udforskningen af produktionsforholdene. Som omtalt ovenfor skelner Balibar mellem det økonomiske eje og den juridiske ejendomsret. Han foreslår, at man undersøger en given produktionsmådes produktionsforhold ved at gå ud fra ejendomsforholdenes juridiske udtryk for gennem en korrektion at eliminere den forskydning, der er mellem de to former for eje.

Vi kan naturligvis ikke bifalde en sådan fremgangsmåde. For det første er ejendomsforholdene ikke produktionsforhold, og for det andet går man let glip af den korrespondens, der er mellem produktivkræfter og produktionsforhold. Det har jo hele tiden været vores

forudsætning, at der var en overensstemmelse mellem disse to aspekter af produktionen. Det er i og for sig paradoksalt, at Balibar indrømmer denne korrespondens, men alligevel hævder at produktionsforholdene er bestemt uafhængigt af produktivkræfterne.

Den fremgangsmåde, vi selv har fulgt, er mere retliniet. Vi startede med at bestemme produktivkræfternes niveau. I disse produktivkræfter er en vis arbejdsdeling impliceret. Denne arbejdsdeling »modvirkes« af produktionsforholdene. Dette er et meget enkelt skema, og det sikrer, at der virkelig er en korrespondens mellem produktivkræfter og produktionsforhold.

Vi kan godt indrømme Balibar, at produktivkræfter og produktionsforhold i betydningen ejeforhold er selvstændigt definerede, men det hænger sammen med at ejeforholdene er bestemt gennem det politisk/juridiske niveau.

Leder

(fortsat fra side 2)

Integrations- og samarbejdsideologernes anti-ideologi var altså blot den *totalitære* ideologi, og derfor ikke genkendelig som ideologisk. Til trods for alliancen er det ikke lykkedes og vil det ikke lykkes for ideologerne at genetablere efterkrigs-idyllen; ikke fordi de ikke er opfindsomme nok (jvf. blot trivselskampagner, demokratiseringshalløj, o.s.v.), men fordi klassekampen og klasse-modsætningernes historiske former er blevet gen-

kendelige for den enkelte producent af grunde, som ideologerne ikke kan kontrollere med deres mystik, men som de tværtimod selv – omend beskedent – har været med til at fremme i en ganske vist mystificeret form, nemlig gennem udviklingen af de samfundsmæssige produktivkræfter og hermed udviklingen af disses *modsætningsforhold* til de eksisterende produktionsforhold.

I dette perspektiv skal de enkelte artikler i dette nummer ses.